

עומקא דפרשה

מחברת לחברתא או שיעור קובעי עיתים

- ערש"ק ג' אדר
- בדין מחילה ובדין שליח
- גדרי שליחות במשלוח מנות

- הערות
- פנינים
- שער הציון

תרומה - ענייני משלוח מנות

בדין מחילה ובדין שליח

הרב מרדכי הכהן רובינשטיין

מחילה במשלוח

א) כתב הרמ"א סוף סי' תרצ"ה דבשלח מנות לחברו ולא רצה לקבלם או שמחל לו, יצא ידי חובתו. ועי' בפר"ח ח' שהק' הא מ"ל. ובקרבן נתנאל ריש מגילה כתב ליישב דמקור הרמ"א הוא מנדרים ס"ג ע"ב דמבואר דמתני סברא דכאילו התקבלתי, כדי להחשיבו כקביל, וה"נ מהני מה"ט. וכ"כ במ"ב בדברי הרמ"א דאיידי באמרו כאילו התקבלתי. [וצ"ע ממה שכתב הרמ"א דינו אף באמרו איני רוצה, ובזה ל"ש טעמא דהתקבלתי].

ועי' בשו"ת חת"ס או"ח סי' קצ"ו שכ' דסברא דהתקבלתי מהני דוקא היכי דהוא לטובת המקבל, ומה שהביאו לפר"ח להסתפק הוא דמספק"ל בתקנתא דמשלוח"מ אם נתקן לטובת הנותן או המקבל.

ובעיקר דברי הרמ"א כתב דניחא דווקא לפי סברת מנות הלוי דטעמא דמשלוח"מ שהוא כדי להרבות שמחה ורעות, והשתא שפיר הרבה ברעות אבל לפי מש"כ בתורה"ד דנתקן משלוח"מ כדי להשלים לכ"א עבור סעודת פורים, א"כ שייך אף במי שיש לו לסעודה כדי שלא לבייש מי שאין לו, וא"כ י"ל דלא מהני מחילה.

ובעיקר האי מילתא הי' נר' דבעי' לבי' הטעמים, דזה נר' דאף לסברת מנוה"ל לא יהי' לשלוח כרים וכסתות, אלא בעי' דוקא דברי מאכל ומשתה, דהא מנות כתיב והיינו מאכל כדאיתא בתורה"ד. (והיינו נמי לצורך הסעודה. ודוק.) [נהגם דאת חיבורו מנוה"ל כ' דשולח בזה מנות לחמיו, נר' דאף שהרבה בזה רעות, מ"מ אין בזה קיום המצוה דתקנת משלוח"מ, ויל"ע].

ועי' בשו"ת בנין ציון ח"א סי' ע"ד שהק' לפי דברי הרמ"א אמאי לא כ' נמי דיהני מחילה גבי מתנות לאביונים. וכ' דהואיל ותלה הכתוב דין מתנות לאביונים בלשון נתינה ומשלוח"מ בלשון שילוח, הרי במתנות לאביונים אינו יוצא ידי"ח עד שיגיע לידי העני אבל במשלוח"מ כיון שיצא מידו קיים המצוה, דבשילוח, שייצא מידו תליא, אף שלא יקבלם המקבל, והיינו טעמא דהרמ"א.

ודבריו צ"ע מהי תיתי שיתקנו כן שצורת קיום מצוה זו של משלוח מנות הוא דסגי בשילוח, ולטעם דהמנוה"ל הנ"ל דתליא להרבות שמחות ורעות נוחא. [ולפמשי"כ דהוא נמי משום סעודה אכתי צ"ב. ואפשר דרק עניני המנות נתקנו שיהיו ראויים לסעודה, ועי'].

ברם יש להעיר לפי מה שראיתי בספר 'כל בו' שכתב דלעשירים נותן שני מנות ולעניים שני מתנות לשני עניים, ומשמע דדין משלוח"מ דין מתל"א יסודם אחד, אלא שזה לעשירים והזלעניים. וע"ע ר"ן לדה"ז ע"א. וא"כ אין מקום לדברי הבנין ציון הנ"ל, דביסוד התקנה חלוק דין משלוח"מ ממתנל"א. [ועי' ירושלמי]. ולכאז גם אין זה כדברי התורה"ד הנ"ל שכתב שכל ענין המתנות הוא כדי שלא לבייש מי שאין לו, הא התכל' בו בעיקרא דלעשירים, ולמי שאין לו הא נתקן ליתן מתנות לאביונים.

[ועי' במהר"ץ חיות מגילה ז. שכ' בתחילת דבריו בהא דאין מברכים על משלוח"מ, משום דאפשר שלא ירצה לקבל וכמ"ש הרשב"א גבי צדקה, שמא לא ירצה העני לקבל, אבל דכ' לדחות דהא הרמ"א יוצאין ידי"ח אף בלא שקיבל חבירו. ולהו' מסיק דאין מברכים, הואיל ונפטר בברכת כל הניסים, כיוון דכל המצוות נצטוונו בפורים זכר הנס. ע"ש. וזה שואל קצת כהמנוה"ל, להפיק מדברי המן. והיינו זכר לנס].

משלוח"מ ע"י שליח

ב) והנה בבנין ציון הנ"ל יצא לדון לפי דבריו דבמשלוח"מ בעי' שיתנו ע"י שליח, ונסתפק בנתן בעצמו אי יצא ידי"ח, [ועי' גם בגליוני הש"ס מגילה ז' ע"ב מש"כ בזה]. ומסיק דיצא, לפי ב' הטעמים: להתורה"ד, הרי קיבל זה לצורך סעודתו, ולמנוה"ל נמי הרי הרבה רעות ושמחה.

עוד כתבו להוכיח דבעי' שליח ממש"כ הר"ן גבי אב"י ורחב"א שהיו מחליפין סעודתן, וכ' שלא הי' להם כדי לשלוח זל"ז לכן שלחו הסעודות [פי' בשנה אחרת, וש"ן]. הרי דבעי' שליח. ובדב"א ח"א סוף סי' י"ג, כ' דאין בכדי דדוק קל כזה כדי ליסוד חידוש גדול כזה.

ואף אי בעי' שליח, מ"מ כתבו האחרונים, (חת"ס גיטין כ"ב ע"ב ובדב"א הנ"ל) דמהני לזה קטן, קוף ושאר פסולים, כיוון דלא בעי' במצוה זו שיהא דווקא על ידו, דנימא דבעי' לדון דשלוחו נמי כמותו, וממילא לא יהי' קטן, אלא המצוה היא שישלח ע"י שליח, ושליח גרידא - ולא שיהיה כמותו - הוי אף קטן וקוף.

ועי' בכף החיים, שכ' דטעמא דבעי' שליח הוא דהוי דרך כבוד טפי. ואפשר דלפי"ז אין מהכבוד לשלוח ע"י קטן או קוף. אולם בשלמת חיים מהגרי"ח זוננפלד דצוק"ל, כ' דבעי' ע"י שליח כדי שלא יתבטל הוא ממצוות שמחת הפורים. וצ"ע וכי לשליח לא חשו שיתבטל מן המצוה, ואפשר דאיידי שכבר קיים הסעודה, או בן עיר הנמצא בכרך ולהפיק. או ע"י קטנים, (ולפי טעמו יהיה ניחא טפי שישלח ע"י קטן או קוף, ודוק).

גדרי שליחות במשלוח מנות

הרב יצחק לוי

האחרונים הביאו בשם רעק"א שנסתפק אם במשלוח מנות בעינן שליח כשר כמו בכל התורה כולה או לא, ונ"מ אם יוצא השולח מנות ע"י גוי או קטן. והחתם סופר השיב לו, דכל מה שאמרו חז"ל פלוני בר שליחות או אינו בר שליחות, היינו אי הוי בר שליחות כמותו או לאו כמותו, אבל שליח אפילו קוף יכול להיות אלא שאינו כמותו. והיאך שהקפידה התורה שהבע"ד בעצמו יעשה אלא שאנו אומרים דשלוחו כמותו, אז בעינן דין שליחות דאל"ה ל"ה כמותו, אבל היכא שאמרה תורה שישלח שליח כגון במשלוח מנות, בזה סגי אפילו ע"י קוף וכל הפסולים. ודבר זה הובא בשמו בכמה ספרים מתלמידי החת"ס, וכבר מבואר כן בחידושי חת"ס (גיטין כב: ד"ה והא). וכדבריו ממש כתב בספר דבר אברהם (ח"א סימן יג אות ד, וח"ב סי' ח). ודין זה מבואר גם בשו"ת מהר"י אסאד (או"ח סי' רז וסוף סי' רד), והוסיף דהא מעשים בכל יום דמשלחין ע"י עכ"ם וע"י קטן, והובאו דבריו בדעת תורה (סי' תרצה), וכ"כ במקו"ח ובספר החיים.

ויש לתמוה על דבריהם, דלכאורה בל"ה פשיטא דא"צ שליח כשר, שהרי שורש המצוה היא לתת לחבירו מתנה, ובנותן מתנה לחבירו א"צ שום שליחות, וכמבואר בנתה"מ (חו"מ סי' רמד סק"א) דענין שליחות שייך רק במוסר כח לשליח למכור או לתת מתנה כדצונו, אבל טלי מתנה מע"ג קרקע ודאי מועיל. ועוד, דהא בודאי לא גרע ממצות מתנות לאביונים דפשיטא דא"צ גדרי שליחות. ועוד יל"ע לפ"ד המנחה אפרים שאפשר לעשות מעקה ע"י גוי, דעיקר המצוה היא רק שיהא כאן מעקה ולא עצם עשייה, א"כ ה"ה הכא כיון דעיקר המצוה היא שחבירו יקבל, בודאי א"צ בו שליחות.

והנראה בזה, דהחת"ס אזיל בזה לטעמיה, דבשו"ת חתם סופר (סי' קצו) כתב בשם ספר מנות הלוי דעיקר המצוה היא להרבות אחוה וריעותה היפוך כוונת המן, אמנם בתרומת הדשן מבואר דעיקר הטעם הוא שיהא הרווחה לסעודת פורים. וכתב החתם סופר שם, דמי יכריע בכוונת מרדכי ובית דינו אי היתה כוונתם לצורך הנותן או לצורך המקבל. ולפי"ז נ"ל, דאם נאמר כדברי התה"ד שהעיקר הוא שיהא לו אוכל לסעודת פורים, בודאי אין לדון כלל מדין גדרי שליחות וכנ"ל, אבל כיון שאפשר שכוונת המתקנים היה כדי להרבות ריעות, לכך הו"א דבעינן שהנותן יתן בעצמו ואם שולח ע"י שליח בעינן בו גדרי שליחות כדי שיחשב שהנותן נתן, וע"ז חידש החת"ס דכאן אין דין שהוא עצמו יעשה, וממילא א"צ לשליחות זו שליח כשר, דלענין זה גם קטן הוא "בר שליחות".

ולפי"ז פשוט דאינו דומה כלל לדברי הנתיבות לענין מתנה מע"ג קרקע, וכן אינו דומה כלל למתנות לאביונים, דשם באמת העיקר הוא שהלה יקבל, אבל כאן עיקר המצוה היא שישלח אל המקבל מהנותן או ע"י שולחו. ונלענ"ד דלכן כתיב בקרא ומשלוח ולא כתיב נתינה כמו במתנות לאביונים, כיון דחלוקים ביסוד דינם, ומשלוח מנות אין עיקרו כדי שהלה יקבל, אלא הוא להרבות ריעות ע"י נתינה מהנותן, וכמשנ"ת.

וראיתי בשו"ת משנת הלכות (ח"ז סי' צד) שתמה ע"ד החת"ס מגמ' נדרים (לה:). שנסתפקו אי כהני שולוחי דידן או שולוחי דשמאי, ובקידושין (כג:). מוכיחה הגמ' דהוי שולוחי דשמאי, דמי איכא מידי דאיהו ל"מ עביד שליח מצי משוי, ומבואר דאי הוי שולוחי דידן בעינן ביה גדרי שליחות. ולדברי החת"ס איך יתכן כלל דבעינן בהו גדרי שליחות, הרי הקרבת הקרבנות אין אפשרות להבעלים לעשותו בעצמו. ולכאורה י"ל, דעיקר טעמו של החת"ס הוא מפני שהתורה גילתה כאן במשלוח מנות שהוא נעשה ע"י שליח, אבל בהקרבת קרבנות לא גילתה התורה שיעשה ע"י שליח, שהרי הכהן יכול להקריב קרבנו בעצמו ואין לו צורך להביאו ע"י כהן אחר, אלא ע"כ י"ל דהקפידה תורה אלא על הכהונה, וא"כ י"ל דבקרנות בודאי יש סברא שהחוטא בעצמו יקריב, אלא שאין יכול מפני הכהונה.

אך יש לתמוה על דבריהם, דלכאורה מטעם אחר בעינן לשלוח דוקא ע"י שליח כשר, שהרי בדברי תורה תורה קיי"ל דלא אמרינן חזקה שליח עושה שליחותו, ודברי קבלה כדברי תורה דמי, וא"כ השולח מנות ע"י שליח על מה מסתמך שהביאו השליח אל יעדו ויצא ידי המצוה, ועמד בזה בשו"ת אחיעזר (ח"ג סימן עג), והביא שם בשם בעל החשק שלמה דסומכין על מה שהשליח לא החזיר לו המנות, והשליח אינו חשוד לגזול. ובשו"ת האלף לך שלמה (סי' שפג) כתב דאפשר לסמוך על החזקה כיון דאפשר לשאול את השליח, וע"ש עוד. ועכ"פ מבואר דבעינן חזקה, ופשוט הוא דבגוי וקטן וקוף אין על מה לסמוך שהמנות הגיעו אל מקומם, וכן מבואר בעירובין (לא:). ובטוש"ע (סי' תט) וביו"ד (סוף סי' קכ), וצ"ע. ג. וש"ר שכן העיר בשו"ת חלקת יעקב (או"ח סי' רלה אות י').

קטן במשלוח מנות

בדין משלוח מנות לקטן, נחלקו האחרונים, הכף החיים (תרצה סק"ב) הביא בשם ס' מועד לכל חי (לר"ח פלאג"י) והבן איש חי, שבנתינה לאביון קטן יוצא יד"ח מתנות לאביונים, אבל במשלוח מנות לא יוצא כיון שכתוב איש לרעהו, וקטן אינו רעהו. אבל הערוך השלחן כתב בסו"ס תרצה שיוצא יד"ח משלוח מנות אם שלח לקטן, ומביא ראיה דגם קטן בכלל רעהו מהפס' "כי יגוף שור איש את שור רעהו" ושור רעהו כולל גם שור של קטן שהנוגחו חייב.

בענין חינוך קטן למשלוח מנות ומתנות לאביונים, דנו האחרונים, הפמ"ג (סי' תרצה בא"א סק"ד) כתב "ונראה קטנים מחנכים ככל חינוך אף בדרבנן". וכ"כ היב"ץ בסידורו וז"ל וגם אשתו ובניו יקיימו מתנות לאביונים ומחנך בה גם הקטנים. וכ"כ הלקט יושר "שמהרי"א היה מחנך בניו למשלוח מנות". ויל"ע אם כוונתו אפילו לקטנים או רק לגדולים בני י"ג שנה. וכ"כ באשל אברהם (בוטשאטש) סו"ס תרצה "וכן קטנים שהגיעו לחינוך מחנכים אותם במשלוח מנות. ואינם חוששים במתנות לאביונים כיון שאין להם עפ"י רוב מעות משלהם כלל ולא שייך בזה חינוך, וכמו כל בני עניים שפטורים מחינוך בזה דלא גריעי מגדולי עניים". וצ"ע מאי שנא מתנות לאביונים ממשלוח מנות, ואמאי משלוח מנות מחנכים אותם הרי ג"כ אין להם מנות משלהם. והנראה דמה שכ' הא"א שבמתנות לאביונים לא שייך חינוך דלא גרע מגדולי עניים, כוונתו לדעת הפר"ח שעני המתפרנס מן הצדקה פטור ממתנות לאביונים. ולפי"ז הוא נפק"מ לדינא דלדעת הסוברים שגם עני חייב במתנות לאביונים, א"כ יש לחנך גם הקטנים במצות מתנות לאביונים.

הרב פינחס צ. כהן-לוין

ריבוי במשלוח מנות

בשו"ע סי' תרצד ס"א כתב וז"ל, חייב כל אדם ליתן לפחות שתי מתנות לשני עניים. ומשנ"ב הביא את דברי הרמב"ם דמוטב להרבות במתנות לאביונים מלהרבות בסעודתו ובמשלוח מנות לרעיו וכו'. אבל השו"ע לא הביא את דברי הרמב"ם הללו.

ויש לעיין דבסי' תרצה ס"ד כתב השו"ע חייב אדם לשלוח לחבירו שתי מנות וכו' וכל המרבה לשלוח לרעיים משובח. ומקורו טהור ג"כ מהרמב"ם בפ"ב ממגילה. וקשה דאם הביא השו"ע את דברי הרמב"ם גבי משלוח מנות דהמרבה משובח, כ"ש דהיה לו להביא דברי הרמב"ם גבי מתנות לאביונים, שהרי המרבה בו משובח יותר.

ובפרט דהלומד בשו"ע יבוא לטעות דלהרבות במשלוח מנות עדיף על ריבוי במתנות לאביונים, דהא רק גבי משלוח מנות הדגיש השו"ע ענין זה. [וכן גבי סעודה כ"כ ברמ"א ריש סי' תרצה, אך עכ"פ לא גבי מתנות לאביונים] וצ"ע.

הרב יצחק אייזיק פרלמוטר

ותקנו שישלחו מנות איש לרעהו, כי זה יהיה סיבה לריבוי השמחה. כי יבוש כל איש מרעהו אם לא ישלח לו מנות יפות וערבות. וזה יהי סיבה אל שיכין כל אחד מהם מטעמים ומיני מעדנים, ותרבה מפני זה השמחה והתענוג. ואם לא היו עושים ככה, אולי מפני שאין התורה מחייבת בביאור [=בפי'] לשמוח בזה היום, יקלו בו האנשים ולא יכינו מהמזונות מה שראוי להכין בימי משתה ושמחה.

לכ"ג [התועלת הנ"ל]

ובהיות שהתשועה בפורים היתה כוללת שתי תשועות, האחת שנפרע לנו מכל צרינו ונקם נקמתנו, שנית שהושיע לנו עד שלא נפקד ממנו איש. והם באמת שתי מתנות טובות ומרומזים יפה בשתי מתנות שנתן אחשוורוש, האחד את בית המן, שבזה נפרע לנו מצרינו. והשני נתינת הטבעת, שלא יפגע בנו שום אויב וצר... וע"כ לזכר אלו שתי מתנות תקנו לנו חכמינו ז"ל בין בשמחת עבודת היוצר ובין בשמחת האדם עם אוהביו ורעיו, ליתן מידו ומהונו שתי מתנות לזכר שתי תשועות אלו ע"י מתנות שנתן אחשוורוש לא ילוזו מנגד עינינו...

ב"ח סי' תלכ"ה

ומשלוח מנות, הטעם כי הקדושה משורש האחדות והטומאה משורש הפירוד, כשגברו העונות ונעשה פירוד בישראל... ואח"כ כששבו בתשובה שלימה נעשה אחדות ביניהם ונקהלו בעריהם וחייבו זא"ז, ולזה אנו עושין ומשלוח מנות איש לרעהו, להורות שע"י החיבוב לחבירו בא הגאולה.

מגילת סתרים (ט, יט)

כנגד גזירת "ושללם לבוז", עשו "משלוח מנות איש לרעהו", לרמוז כי כבר היה ממונם מופקע מהם, כדין אבודה ממנו ומכל אדם, וכעת שזכו משלחן גבוה קא זכו. ולכן היו שולחים איש לרעהו, לרמוז כי עתה שלי שלך ושלך שלי.

רבי שמואל די לחזיאל

בתחילה (פס' יט) כתבו יום טוב ולא מתנות לאביונים ואחר כך (פס' כב) מתנות לאביונים ולא יום טוב. ע"ד הלצ"י כי מתנות שהוא מעות א"א ביום טוב, לאפוקי משלוח מנות הוא מעדנים.

מהר"ם ס"ף (דקו"ס נחמדים, סוף חולין)

...ברפיון ידיים שרפו ידיהם מן התורה שנתנה מיד ליד, ומן התפלה שע"י נשיאות כפים, ומן מדת גמ"ח דבר הניתן מיד ליד. וראיה לזה ממ"ש ואהרן וחור תמכו בידיו כדי להחזיק ג' עמודים אלו... שהמן סבור שמשא מת ותמא זכותו, וטעה כי מאחר שנולד באדר זכות זה עמד לישראל בחודש ההוא, לכן נא' ויהי ידיו אמונה עד בא השמש. ועל כן תקנו שם ג' עמודים אלו, תורה שנאמר קימו וקבלו, מה שכבר קבלו. **עבודה** ע"י הצומות שנחשבו כקרבן, וזעקתם היינו עבודה שבלב. **ומשלוח מנות היינו גמילות חסדים.**

כלי יקר ס"פ בשלח

...והדר קבלוה בימי אחשוורוש, וזה שמחת התורה, פקודי ה' ישרים משמחי לב. לזה קבלו משלוח מנות איש לרעהו, כי אמרו חז"ל ואהבת לרעך כמוך זה כלל גדול בתורה... מצד האחדות נחשב כללות המצוות לכל אחד מישראל אשר לא יוכל לקיימם מעצמם, מתקיימים ע"י אהבת רעים כנפשם... ולזה רמז משלוח מנות איש לרעהו שמורה אהבת רעים, שזה יסוד ומעמד מצב כללות התורה.

מלא העומר

וכ' בשם האריז"ל שיום כפור הוא כ"פורים", שענינו של פורים הוא מענינו של יו"כ. יסודו של פורים הוא אהבת הבריות, שתתבטל הקנאה והשנאה ורק אהבה ושלוש יהיה שרוי בישראל, וזהו ענין משלוח מנות איש לרעהו.

דעת חכמה ומוסר ח"א כה

יום הפורים ויה"כ מהיום שלמות אחת של מועד, גם בחלק שבין אדם לחברו, שביה"כ נאמר עד שירצה את חבירו, ובפורים נאמר משלוח מנות איש לרעהו. ביה"כ הוא ריצוי ופיוס ע"י דיבור הפועל על הרוח. ובפורים הוא ריצוי ופיוס הפועל על הגוף.

עפ"י פחד יצחק פורים (ענין כה)

משלוח

הבנין ציון (ח"א מד) כ' דמדלא כתיב ונתנו מנות, חזינון דהקפיד הכותב רק על השילוח. אמנם המביא בעצמו מנות יצא דלכל הטעמים [ראה לק] שייך גם כשנותן בעצמו, ומה דכתיב בל' שילוח לאשמועינן דסגי בזה כמ"ש הרמ"א שאם לא קיבל יצא, אמנם סיים דלכתחילה טוב יותר לשלוח ע"י אחר. [אך בפשטות דוקא כשנעשה בדרך חשיבות כדלק].

ובשו"ת יד הלוי (ק"ח) כ' להיפך דיותר כבוד להביא ע"י עצמו כדק"ל באה"ע ק"א. אך בשו"ת מהר"א (רז) כ' דיותר כבוד ע"י שליח, אבל א"צ דין שליח, והרבותא דהכא לא אמרינן מצוה בו יותר מבשלוחו. וכ"כ בשלמת חיים (תא) והוסיף דהוא כדי שלא יתבטל בעצמו ממצות שמחת פורים. ובשם הגר"ח הובא דא"צ שליח מדאפשר לקיים משל"מ במה שאוכל אצל חברו. ועי' חת"ס גיטין כב:

הדרכ"מ כ' בד' הב"י דבהחלפת סעודה לא מקיימים משלוח מנות, משום דמשלוח הוא דוקא ובעי שלוח ממש, (אין הכוונה לשליח). ובאמת ל' השו"ע שאם אין לו מחליף עם חברו זה שולח לזה סעודתו וכו'. אך הט"ז כ' דהמזמין את חברו לאכול אצלו מקיים בזה משל"מ וביאר הלבושי שרד דמשלוח לאו דוקא. ועי' פמ"ג (מ"ז ה).

עי' באה"ט (ח) ד"א כששלח קודם פורים ומגיע לחברו בפורים יצא. ולכאן אם העיקר הוא המשלוח צריך לעשותו ביום הפורים ולא יצא בזה, וכ"כ בערוה"ש (ז). עוד תליא בזה מה שהעיר במועדים וזמנים (קפו) שביום הפורים **אסור לאכול לפני קיום משלוח מנות**, עי"ש.

מנות

בלבוש "אין לשון מנות אלא לשון מאכל ומשתה", וכ' המהר"ל דדוקא מבושלין הראויים לאכילה, כדמשמע בביצה יד. ועי' פר"ח דמנות לשון הכנה והמקו"ח העיר דמצינו לשון מנה בחזה דמילואים ובשלמים, אע"פ שאינם מבושלין.

עי' מהר"א (ז. ד"ה שדר וז. ד"ה אי) דמנה משמע קצת [משא"כ מתנה דבעי שיעור נתינה] והדרך לשלוח **מנה יפה כל דהו** דרך ריעות. אך הלבוש אחר שביאר דהענין לשמח כ' "הלכך כל המרבה לשלוח לרעהו הרי זה משובח" משמע דהריבוי במנה (ולא ברעים). ועי' ברכ"י (ד) בשם הראנ"ח "עיקר המצוה שיהיו המנות יקרות הערך ועריבות". ובמקרא קדש (עמ' קמט) הוכיח מהירוש' דבמש"מ בעי נתינה חשובה. ובתשוה"נ (ח"ב שנד) דק' מפיר"ח במגילה ז. דבעי ב' מנות חשובות. ועי' קונ' מגילה סי' כה אות כז.

עי' ריטב"א מגילה ז. דתלוי במקבל שכ' "שלא היתה יקרה התשורה בעיניו ואמר שאינה מתנה לאדם כמוהו ולא יצא יד"ח משלוח מנות". וכ"פ הח"י אדם (קנה,לא) דאם שולח לעשיר דבר פחות אינו יוצא בזה. [ועי' שד"ח (פורים סי' ח) שהשיג עליו וכ' דתלוי בשולח]. וכ' הביה"ל דנכון ליהזר לכתחילה כד' הח"א.

איש

הרמ"א כ' שאשה חייבת כאיש, אך הפ"ח חולק דכתיב "איש" ולא אשה, וכ"ד מהריק"ש וכ' השב"י (מה) דטעם הרמ"א כיון שאף הן היו באותו הנס, [וכ"מ בביאור הגר"א] וכתיב איש כיון דסיפק בידו לעשות. ובערוה"ש (יח) כ' דלשון איש אינו למעוטי אשה דכל התורה בלשון זכר נאמרה. ועי' מג"א (יד) דהוא חומרא שאשה נשואה תשלח.

החכמת שלמה (תרצה,ד) מסתפק בשולח דבר איסור לחולה שמותר בו, אם אזלינן אחר המקבל ויוצא או אחר השולח ולדידיה אינו ראוי. ופשט מגוף הפס' משלוח מנות איש לרעהו, דתיבת איש מיותר, ובע"כ הכוונה שיהיה מנות איש הראוי לו, אבל מה דאין ראוי לו גם חברו אינו יוצא בזה.

לרעהו

כ' הב"ח שבמתנות לאבינו תקנו לשנים שעדיף לחלק ממונו ליותר עניים "אבל בשמחת האדם עם אוהביו ורעיו אולי לא ימצאו לאדם אוהבים רבים... ע"כ המצוה לשלוח שתי מנות לרעהו הטוב להיות שמח ושש עמו". ועי' מג"א. עי' ערוה"ש (טז) דשמעינן מלרעהו דבעינן שיבא ליד רעהו [או שעכ"פ יידע מזה], ולכן אם שלח למי שאינו בביתו [ולא יבא בעוד יום] לא יצא.

כ' בהגהות הריעב"ץ במגילה ז. דלכאוי יאסר **לתלמיד לשלוח לרבו** דמחזי כמיקל בכבוד רבו דחשיב כרעהו, אבל האמת דחייב דזהו כבודו, ודכתיב "לרעהו" רבותא קמ"ל דאפי' לרעהו שהוא בערך אחד עמו ויש לו מנות בלא"ה, מ"מ ישלח לו. א"נ רעהו לאו דוקא. ועי' פתח עינים בגמ' דשלח ליה קיימת בנו רבינו משלוח מנות, דקמ"ל דרב ששלח לתלמידו יצא דרעהו לאו דוקא. ועי' שפ"א שהוכיח מהגמ' דהסדר שקודם ישלח הגדול לקטן, והטעם שהקטן לא יחשיבהו כרעהו אלא אחר שהגדול החשיבו כרעהו יכול להחזיר לו.

בטהרת השולחן נסתפק בדר יחידי בכפר וכדו' אם צריך **לשלוח לאשתו** דגם היא בכלל רעהו [כיבמות לז]. ובחי' האדרת"כ דנקראת ריעו ויקנה לה ע"מ שאין לו רשות.

לצורך הסעודה

כ' התרוה"ד (קיא) "נראה דטעם דמשלוח מנות הוא **כדי שיהא לכל אחד די וספק לקיים הסעודה** כדינא". ועי' לבושי שרד (יא) דלכן צריך לשלוח ביום, דבלילה דלמא אכיל להו ולא מקיים סעודת פורים. ובעיטורי מגילה דק' מסדר הדברים ברמב"ם שכ' כיצד חובת סעודה וכו' וכן חייב לשלוח, דדין משל"מ הוא מחובת סעודת פורים **לשתף את רעיו בסעודתו**. ועי' בקונטרס מגילה (יב) דדק' כן דשייך לסעודה וכ' דהוא מחויבי השמחה.

והנה במגילה ז. דרבה שדר מלא טסקא דקשבא [שק תמרים] ומלי כסא קמחא דאבשונא [קמח מתוק], עי"ש. והוא מקור לשליחת **ממתקים**. אלא דלכאוי לטעם דצורך הסעודה ק' שאינו חלק מהסעודה. וי"ל עפ"י הלבוש "שאין טעם המשלוח אלא כדי שיהיה לכל אדם לאכול די סיפוקו **ודברים המענגים ומשמחים** את האדם כדי לשמוח בפורים", ולפ"ז מקיים במאכל המשמח. ועי' רש"י מגילה ז. דפ"י מנות, מיני מעדנים.

כ' בדרשות חת"ס (ח"א קצז). דלא מקיימים משל"מ אלא במי שיש לו סעודה מוכנה והמנה נוספת על הסעודה, אבל כשאין לו סעודה הו"ל מתנות לאבינוים.

טעם וגדר משלוח מנות

בתרוה"ד הנ"ל מבואר דהוא **לצורך הסעודה**, וכ' החת"ס (תשו' קצז) דאפי' אית ליה טובא מ"מ תיקנו כך שלא לבייש את מי שאין לו, [ועי' ערוה"ש יג]. וכ' עוד דלטעם זה הסמוך על שלחן אחרים פטור ממש"מ כיון שהוא עצמו אין לו סעודה משלו. ועי' מג"א סק"ב.

הב"ח כ' דמשלוח מנות "כוללת **שמחת האדם עם אוהביו ורעיו** והם המנות" ועי"ש מ"ש דמתנלא ומשל"מ הן ב' שמחות כנגד ב' תשועות, ורמזות בב' מתנות שנתן אשורוש. וכ' עוד (ד"ה ואם החליף) דכיון שהטעם כדי שישמח עם רעיו, א"כ כשסועד עם חברו והם בשמחה ובטוב לב, פטורים ממשלוח מנות. [ועי' מג"א סק"ב שהמזמין מקיים משל"מ והמזומן אינו חייב]. וכ"כ הלבוש (הנ"ל) דהוא כדי לשמוח בפורים. וכ"מ בביה"ר"א דהטעם דאין לשלוח בלילה משום דימי משתה ושמחה קאי אכולהו. ועי' טהרת השלחן (על השו"ע) דצ"ע אם יוצאים **בהחזרת אותן מנות שקיבל** דדילמא ל"ה דרך שמחה בכך. ועי' בזה שפ"א מגילה ז.

מקור לשי' זו נר' מהריטב"א (ז. ד"ה גרסינן) דאין מדקדקין על העני אם הוא ראוי "שאין נתינה זו מדין צדקה גרידתא, אלא מדין שמחה, שהרי אף לעשירים יש לשלוח מנות". וכ"מ ברמב"ם דהטעם להרבות במתנות לאבינוים יותר מבסעודה ומשלוח מנות משום דאין שמחה גדולה וכו', משמע דג"ז מדין שמחה.

שי' המנות הלוי (ט,יח) דמשלוח מנות כדי **להרבות שלום וריעות**, היפך ממה שאמר הנזק עם מפוזר ומפורד. וכ"ד המהר"ל באור חדש (עמ' ריג) ועי' בפי' אבן יחיא. ובזה ביאר החת"ס (קצז) את ד' הרמ"א שהשולח מנות וחברו לא רצה לקבל, יצא [והפ"ח חולק], דס"ל שהחיוב הוא כדי להרבות שלום וריעות ולכן סגי במה שהראה לו חבתו כששלח. ועי' בקובץ שם דרך (עמ' צה) שביאר תקנת מצות משל"מ בפורים מכיון שהשמחה באה מתוך המלחמה וכדי שלא ישאר חותם אכזריות בנפש הישראלי (עי' אוה"ח דברים יג,יח) תקנו להוסיף אהבה ואחווה. ובחכמת מנוח מגילה ז. כ' דזהו הדין דעד דלא ידע עי"ש.

הכת"ס (תשו' קמא) כ' נפק"מ בין השיטות באופן שהמקבל אינו יודע מי שלח לו. ובתשוה"נ (ח"ב שנד) ציין דתלוי בזה גם אם אזלינן אחר המקבל או לא [עי' לעיל]. ועי' דנפק"מ אם העיקר לשלוח לחבירו דוקא כד' הב"ח, או להיפך למי שצריך לפייסו להרבות שלום כהמנוה"ל, וכ"כ בדעת חו"מ (ח"א כה) ובפלא יועץ (פורים) שישלח למי שיש לו קפידא עליו. [פורים כיפורים כפיס דעוה"כ, עי' בים דרך שנות מוג]. ומנהג הגר"ז להקפיד לראות מה שלחו לו (תשוה"נ ח"א תז), לכאוי ג"כ תליא בטעמים הנ"ל. וכן יל"ע בב' מנות אחת חלכית ואחת בשרית דיתכן דתליא בזה.

סעודת מרעים

במגילה ז. אביי בר אבין ור' חנינא בר אבין מחלפי סעודתייהו להדדי. ופירש"י שהיו אוכלים יחד. והק' הב"י איך קיימו בזה משל"מ ואי קיימו בלא"ה מאי קמ"ל. ועי' דרכ"מ. ופי' בחידושי אנשי שם דקמ"ל שעשו כן לשמחה יתירה להרבות בשמחה בסעודת מרעים ולא שיהא משמח כל איש ואיש בביתו לבדו, וכ' דמזה המנהג שהולכים בחבורות מבית לבית ואוכלין ושותין. ועי' בס' הפרדס לרש"י ובשבלי הלקט (רא) "ואוכלין ושותין ושמחין ומזמרין על שולחנם ובבית חבריהם". ועי' ב"ח "שהיו אוהבים זא"ז ביתר עוז והסכימו שטוב ויפה להם לשבת אחים יחד בסעודת פורים... ובשכנה"ג כ' בד' רש"י שהיו אוכלים יחד "לשמחת פורים כדי שיהיה להם ריבוי מאכל בצירוף סעודתן". ועי' בסדה"י [מובא בא"ז]. ועי' רש"י באסתר (ט,כח) "משפחה ומשפחה, מתאספין יחד ואוכלין ושותין יחד".

הודעות

בקשתנו מהכותבים שליט"א לקצר בדברים
באופן המתאים למסגרת הגליון [700-600 מילים]
למען יאירו דבריהם לעין הלומדים ותרבה הדעת.

***
חידו"ת לגליון הבא, המורחב,
בענין קריאת המגילה
נא להעביר עד יום שני
[חומר ע"ג דיסק, עד יום ג']
כמו"כ אפשר לשלוח לדוא"ל הנ"ל.

בברכת התורה
המערכת

***
הערות והארות
לשער הציון ולחידו"ת שבגליון
ניתן לשלוח לדוא"ל:
gal200@neto.bezeqint.ne
או בתיבת "עומקא דפרשה"
ובמידת האפשר נעבירם לכותבים.

נושאי הפרשיות הקרובות

תצוה - ענייני קריאת המגילה
כי תשא - קימה לכב' תלמיד חכם
ויקהל פיקודי - הבערה בשבת
ויקרא - חיוב סמיכה בקורבן

ד"ת להנ"ל אפשר להניח בתיבה שנפתח אוצר הספרים "בית יוסף"
רה' שדי חמד

אי"ה יצא

גליון עומקא דפרשא מורחב

על ענייני קריאת המגילה בפרשת תצוה

מבקשים מכל המעונין לשלוח חומר
להזדרז ולמסור בהקדם האפשרי.
כמו"כ מי שמעונין לתרום או להנציח
מתבקש ליצור קשר

אי"ה בקרוב

יעודכנו שמות השיעורים

כל היודע על שינוי או על שיעור חדש
מתבקש להתקשר לטל:

9141217

לתרומות והנצחות: 050-4122753

גליון השבוע נתרם ע"י
הנדיב החפץ בעילום שמו
להצלחה, לבריאות ולכל טוב